

Česko - polské vztahy v novější historii Těšínského Slezska

Miroslav Kantor

Název Těšínského Slezska, zvané také Těšínskem, pochází od města Těšína, který byl politickým, správním, hospodářským, náboženským a kulturním centrem regionu. Jak vlastně vzniklo Těšínské Slezsko? V 11. století hrad Těšín a okolní území patřilo již pevně pod správu polského státu. Na těšínském hradě vládli Piastovci. Prvním Piastovcem vůbec byl zakladatel polského státu Mieszko I. Jeho potomci pak postupně dělili území na stále menší a menší knížectví, až někdy kolem roku 1290 vzniklo knížectví těšínské. První vládce tohoto knížectví (Mieszko), jehož dcera se stala manželkou českého krále Václava III., udržoval se svými potomky pevné svazky s českými králi. Od poloviny 14. století těšínské vládcy formálně spadali pod vládu českého krále, ale na svém území byli do velké míry suverenními panovníky.

Na Těšínsku se dodnes setkáme s místním slezsko-polským nářečím (říká se mu „po našymu“). Když pomíneme němčinu, touto řečí se kdysi mluvilo na vesnicích ve velké většině Těšínského Slezska – hovořilo se tak skoro bez výjimky v dnešní polské části Těšínska a východní části dnešního českého území Těšínska. Pro tuto východní část dnešní české části Těšínska se používá také termín Zaolzie (Zaolší). Základní struktura tohoto nářečí – jak fonetická, tak i morfologická, vychází z polského jazykového základu. Podoba tohoto jazyka začala vznikat postupně od 14. století, kdy se Těšínsko stalo součástí českého státu. Kulturní a jazykové kontakty s Polskem byly postupně zpřetrhány a jazyk zakrněl. Zjednodušeně řečeno, dnešní podoba „po našymu“ je více méně slezsko-polské nářečí + jednotlivá německá a později i česká slova.

Na začátku 19. století se o nějaké národnosti na Těšínsku ještě moc nemluvilo. Převládal zemský patriotismus – všichni se cítili být Slezané, protože žili ve Slezsku. Většina lidí mluvila polsko-slezským nářečím, šlechta a velká část měšťanů hovořila německy. Česky se mluvilo hlavně v západní části dnešní české strany Těšínska. Teprve až v druhé polovině 19. století začíná pomalu vznikat na Těšínsku národní hnutí, české a polské. České vzniká na území, kde se mluví převážně česky, polské na území s převažujícím polsko-slezským nářečím. Je třeba zdůraznit, že tato národní hnutí po léta existovala vedle sebe bez nějaké nevráživosti. Dokonce se stávalo, že Češi chodili na polské kulturní akce a Poláci zase na české. Se vzrůstajícím rozmachem těchto hnutí však postupně Češi a Poláci začali na sebe narážet. Také místní Němci se začali těchto národních hnutí obávat, protože ohrožovaly jejich dosud pevné pozice. Čelním představitelem germanizace na Těšínsku byl tehdy superintendent evangelické církve na Těšínsku, Teodor Haase, který pro své názory získal značnou část místních evangelických pastorů.

V souvislosti s bouřlivým rozvojem průmyslu na Těšínsku a Ostravsku začali v druhé polovině 19. stol. přicházet za prací lidé odjinud. V první fázi to byla hlavně kvalifikovaná pracovní síla z Čech a Moravy. V další fázi to byli Poláci z Haliče – polského území sousedícího z Těšínskem. Podle odhadů bylo to přes 60 tisíc Poláků z Haliče, kteří přicházeli hlavně na Ostravsko (cca 25), v menší míře pak na Frýdecko (20) a Karvinsko (15). I tento příliv levné pracovní síly měl na mysli český básník Petr Bezruč ve své jedné básni: „sto tisíc nás poněmčili, sto tisíc nás popoľštili“. Tato báseň však se skutečností neměla moc společného: Haličané totiž byli velmi chudí, a to jak materiálně, tak i intelektuálně. Jejich národní povědomí bylo velmi nízké nebo spíše žádné. Dokládá to i fakt, že asi polovina z nich neuměla ani číst ani psát. Na Těšínsku, kde našli práci, se jim začalo vést mnohem lépe než doma v Haliči a proto chtěli na svůj polský původ co nejrychleji zapomenout. Mnozí se doslova za svůj původ styděli. Tito Haličané z Polska se proto rychle asimilovali a přihlásili k české národnosti, která pro ně nutně znamenala povznesení se na vyšší kulturní úroveň. Dokládá to fakt, že agitace ze strany polských učitelů v Ostravě, aby Haličané zapisovali své děti do polské soukromé školy – se setkávala s velkým nepochopením. Jedna haličská hospodyně dokonce vzala metlu a ohrožovala polské učitele se slovy: *“Jděte odtud pryč! Já jsem z Polska utekla, protože jsme neměli co jíst, a vy mi tady chcete dělat Polsko? To určitě! Abych vás už tady více neviděla...”* I když se

drtivá většina Haličanů asimilovala, jejich existenci dodnes dokládají mnohá polská jména na os-travských hřbitovech Slezské Ostravy...

S otázkou Haličanů se částečně váže i otázka tzv. „Šlonzáckého“ („Ślązakowskiego“) hnutí na Těš-šinském Slezsku. Toto hnutí se koncentrovalo kolem Slezské lidové strany a jejího časopisu „Ślą-zak“ („Šlonzák“ - odtud název „Šlonzáci“). Šéf strany Jozef Koždoň ve svém programu považoval Slezany sice za etnicky polskou skupinu, Slezané však podle něj jsou kulturně mnohem bližší kul-tuře německé, tedy západní. Polské národní hnutí naopak považoval za kulturu východní, horší, spojenou s „haličskou bídou“. Vlastnosti této kultury pak přenášel na zbytek polského národa. Šlonzácké hnutí nebylo tolik pro-slezské, jako spíše proti-polské, snažící se, aby si Těšinské Slez-sko udrželo co nejvíce německý charakter. Není divu, že toto hnutí bylo rakouskými úřady podpo-rováno. Je třeba podotknout, že Šlonzáci získali nejvíce příznivců kolem měst v dnešní polské části Těšinského Slezska. Podle posledního rakouského sčítání lidu před 1. světovou válkou (1910) žilo v dnešní české části Těšínska necelých 140 tis. Poláků, přes 113 tis. Čechů, přes 34 tis. Němců a ko-lem 9 tisíc Židů. Početně nejslabší, Němci a Židé, však byli ekonomicky nejsilnější (na celém Tě-šínsku bylo 55% Poláků, 27% Čechů a 18% Němců).

Dosud dřímající nacionalismus v plné síle vypukl teprve v roce 1918 při sporu o Těšínsko. Rakou-sko-Uhersko se rozpadlo a ve střední Evropě začaly vznikat nové státy. Němci a Šlonzákovci chtěli začlenit Těšínsko do samostatné provincie „Sudetenland“, čili Sudet, která se pak měla připojit k rakouské republice. Když však padly tyto sny o Sudetenlandu – Němci a Šlonzákovci se pak při-kláněli pro připojení Těšínska k Československu. Poláci argumentovali principem etnografickým – na Těšínsku žije většina Poláků, proto by mělo být toto území připojeno k Polsku. Češi zase před-kládali důvody historickoprávní (Těšínsko po dlouhá staletí patřila k Českému království), pak strategický (železniční kolej jako jediná efektivní spojnice se Slovenskem) a hospodářský (spjatost zdejšího průmyslu s průmyslem v českých zemích). Na Těšinském Slezsku vznikly dva orgány reprezentující polský a český národ. Poláky zastupovala Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego (Národní rada Těšinského Slezska), Čechy zase Zemský národní výbor pro Slezsko. Oba orgány se 5.11. 1918 dohodli na rozdělení správy na sporných územích podle národnostního principu. Toto rozdělení bylo jen dočasné. O definitivním osudu Těšínska se pak mělo rozhodnout až v jednáních mezi českou a polskou vládou. Koncem listopadu 1918 polská vláda vypsala na „své“ straně Tě-šínska volby do polského parlamentu. Československo považovalo toto rozhodnutí za vážné poru-šení dohody obou místních orgánů. Rozhodlo se proto k vojenskému zásahu na Těšínsku, zvanému později 7-denní válkou. Proti útoku 16 000 československých vojáků mohli Poláci postavit pouze několik tisíc vojáků, protože většina polského vojska bojovala na východě proti bolševickému Rus-ku. Na české straně zahynulo kolem padesáti, na polské asi stovka vojáků. Černou kaňkou této krát-ké války však bylo zabití 20 polských zajatců a raněných českými vojáky ve Stonavě na Karvinsku.

Západní mocnosti na vojenský zásah čsl. státu pohlížely vesměs velmi nevráživě. Nicméně Češi v Paříži dosáhli toho, aby většina úhelného revíru a košicko-bohumínská dráha až po Těšín zůstala pod československou správou. Nová česko-polská jednání nepřinesla žádné výsledky, proto bylo v Paříži (září 1919) rozhodnuto o vyhlášení plebiscitu na celém území Těšínska (plebiscitu, čili hla-sování občanů o své politické budoucnosti). Období příprav plebiscitu patří dodnes k nejsmutnějším stránkám dějin Těšínska. Docházelo k vášnivým nacionalistickým kampaním v tisku, osobním střet-ům a ke krvavým potyčkám na obou stranách. Vznikaly i polovojenské organizace z civilního oby-vatelstva. Polský občan Doubravy (Jan Zebrok), vzpomíná: *“Skoro každý den české bojůvky byly naše lidi nebo házely granáty do jejich obydlí... Abychom se zabezpečili před vhozením granátu... zabednili jsme okna na noc prkny“*. Ferdinand Pelc, český představitel, píše zase: *„Polští teroristé jednu noc provedli tři bombové útoky v Hrušově, Bartovicích a Orlové“*. Žák českého gymnázia v Orlové (Edvard Cenek) shrnul celkovou atmosféru takto: *„Pokud minulé dny byly pro místní lidi očistcem, tak teď přichází peklo“*. Jelikož se zahraniční komise západních mocností obávala občanské války, vyhlásila proto na Těšínsku (květen 1920) vyjimečný stav. Nakonec se obě strany po de-liším váhání rozhodly přijmout mezinárodní arbitráž v otázce Těšínska.

28.7. 1920 se rozhodlo definitivně o podobě hranic na Těšínsku. Polsku připadla menší část Těšínska (1002 km²) s celkem 139 tis. obyvateli, z toho 61% hovořících polsky, 31% německy 1,4% česky. Československu připadla větší část (1280 km²) s 295 tis. obyvateli, z toho 48,6% hovořilo polsky, 39,9% česky a 11,3% německy. I když Češi byli zklamaní, dosáhli svých minimálních cílů - skoro celý průmyslový revír (doly a hutě) a železnici jako strategickou spojnicí se Slovenskem. V Polsku a na Těšínsku mezi místními Poláky bylo zklamání o poznání větší. To způsobilo také, že se z české části Těšínska do Polska vystěhovalo asi 15 tisíc Poláků (je třeba ještě podotknout, že ne vždy dobrovolně).

Nacionálním rozporům a emocím při sporu o Těšínsko podlehl i místní věřící. Po vzniku Československa se do té doby jednotná evangelická církev, společná pro Čechy, Němce a Poláky, rozštěpila podle národností svých členů do tří samostatných církví: Českobratrské církve evangelické (pro Čechy), Německé evangelické církve (*Deutsche Evangelische Kirche in Böhmen, Mähren und Schlesien*) a Evangelické církve augsburského vyznání (pro Poláky). V Českém Těšíně tak například každá národnost měla pro bohoslužby svůj vlastní kostel. Je třeba podotknout, že velká většina evangelíků na Slezsku se po roce 1918 hlásila k polské národnosti. Polské národnosti byla i většina členů „Křesťanského společenství“ a „Spolek rozhodných křesťanů“ (dnešní AC) byl také aspoň ze začátku téměř výlučně polský. Posledně dva jmenované spolky vznikly na základě duchovního oživení před první světovou válkou. Tehdy se v Těšíně konaly evangelizace, na kterých se obrátilo mnoho lidí. V důsledku těchto evangelizací vznikl spolek Křesťanského společenství, kladoucí důraz na věci, které evangelická církev tehdy zanedbávala (osobní obrácení, posvěcení, péče o chudé a nemocné). Někteří členové z tohoto spolku pak vyšli a založili již zmíněný Spolek rozhodných křesťanů, který navazoval na důrazy Křesťanského společenství - ale navíc tyto důrazy obohatil o letniční projevy. Národnostní neshody neminuly ani Křesťanské společenství. Ačkoli každé shromáždění bylo dvojjazyčné, němečtí bratři si začali stěžovat, že jsou zanedbáváni (i když údajně všichni z nich dobře rozuměli polsky). Když stížnosti neustávaly, byla vytvořena samostatná německá organizační jednotka v rámci Křesťanského společenství. Od tohoto okamžiku pracovaly obě jednotky – polská i německá – jako dobří sousedé. Ve Spolku rozhodných křesťanů se národnostní problémy projevy ve větší míře až později, po druhé světové válce, kdy se novými členy stávalo čím dál tím více věřících české národnosti. V době války byly oba zmíněné spolky zakázány a v kostelích zněla kázání pouze v německém jazyce.

Podle nového, již československého sčítání lidu z roku 1921, se k polské národnosti přihlásilo o 55 tisíc méně občanů než ve sčítání rakouském v r.1910. K české národnosti se naopak přiznalo o kolem 50 tisíc více občanů než ve sčítání rakouském. Jak si to vysvětlit? Jistě zde působily pohyby národů oběma směry. Nabízím ale nejpravděpodobnější vysvětlení této situace. Podle mě zde působily hlavně dva faktory. **1. faktor:** V novém sčítání se naplno projevil nedostatek národního povědomí mezi místními Poláky mluvících slezsko-polským nářečím. Tito občané se za rakouského sčítání přihlásili podle tzv. obcovacího jazyka k polské národnosti. V československém sčítání bylo ale např. uvedeno, že „...je třeba uvést ten národ, kterému se dotazovaný cítí nejvíce vázán...“ Mnoho místních občanů používajících slezsko-polské nářečí se proto v nových podmínkách přiklonilo k české národnosti, a to podle jednoduché rovnice: jsem teď v Československu, jsem tedy Čech. **2. faktor** (možná ještě důležitější): Mnoho z místních Poláků mělo nepochybně ještě v živé paměti krvavé nacionální střety z nedávné doby. Proto pro mnohé z nich bylo jistější a jednodušší přiklonit se k české národnosti, aby se vyhnuli eventuálním nepříjemnostem kvůli své národnosti. Později se některé asimilační tlaky ze strany českých úřadů a zaměstnavatelů skutečně projevy. Úřady stavěly např. lépe vybavené české školy v čistě tehdy polských obcích. V době krize o práci přišli vždy jako první Poláci. Když však dotyčný nezaměstnaný vypsál své dítě ze školy polské a zapsal do české – práce se hned pro dotyčného našla. Nechme promluvit jednoho pamětníka za všechny (Jan Gazur z Jablunkova): „Na začátku jsem chodil do polské školy. V době krize mého tátu propustili z práce ... a pak, pod podmínkou, že já a sestra půjdeme do školy české – byl znovu do práce přijat. Pamatuji, že jeden můj kamarád mě kritizoval za to, že jsem se stal 'Pepíkem' “.

Po rozdělení Těšínska u většiny Čechů a Poláků došlo k určité normalizaci vzájemných vztahů. Jak poznamenal jeden pamětník (učitel Evžen Cedivoda): „*Vztahy polsko-české byly docela dobré, i když se nikdo nikomu na krk nevěšel*“. Ve srovnání se sousedními zeměmi Československo poskytovalo skutečně poměrně značná práva svým menšinám. Poláci měli vlastní školství a bohatý kulturní život. Ke zhoršení vzájemných vztahů začalo docházet v roce 1935, kdy Polsko podepsalo s Německem pakt o neútočení. V polských médiích se objevovaly články o utlačovaných polských občanech a teroru československých úřadů vůči místním Polákům. Na Těšínsku se pomalu začaly rozšiřovat diverzní akce vůči českým úřadům (např. poškozování kolejí, českých škol, později i bombové útoky na policejní stanice a vojenská kasárna). Z Polska se pašovaly zbraně k těmto účelům (v Českém Těšíně byly dokonce ukryty zbraně u evangelického pastora Jozefa Bergera v evangelickém kostele). Počátkem roku 1938 Poláci na českém Těšínsku začali požadovat rozsáhlou autonomii a v souvislosti s mnichovskou konferencí. 30. září polská vláda předala vládě české ultimátum. To požadovalo okamžité stažení československého vojska a policie z tzv. Zaolzia. 1. října Československo ultimátum přijalo. Od 2. října do 11. října bylo již Zaolzie zcela v polských rukou

Místní Poláci přijali připojení Záolší k Polsku většinou s nadšením. Považovali jej za spravedlivé odčinění krivdy z roku 1920. Češi to vnímali jako zrádné bodnutí kudlou do zad. Později byli postupem polských úřadů částečně rozčarováni i samotní místní Poláci. Polská vláda na Záolší podhodnotila totiž českou měnu vůči polské, částečně omezila veřejný život a do místních funkcí a úřadů prosazovala přichozí Poláky z Polska na úkor Poláků místních. Nespokojeni byli také místní Němci a Šlonzáci, kteří požadovali připojení Těšínska k Německu. Je velmi smutné, že ty stejné nespravedlnosti, které kdysi Češi prováděli Polákům na Těšínsku, teď začali provádět Poláci Čechům, a to dokonce ve větší míře a se zvýšenou intenzitou. Místní Češi a Němci byli hospodářsky diskriminováni a propouštěni ze zaměstnání. České školy byly zavřeny, činnost českých politických stran, organizací, spolků byla zakázána a jejich jmění bylo zabaveno. Polština se stala jediným úředním jazykem.. Odhaduje se také, že z polského záboru odešlo či bylo vysídleno přes 30 tis. Čechů a 5 tisíc Němců. Nechme opět promluvit pamětníky (Marta Rulfová): „*Vtrhnutí Poláků nás hodně zranilo... Náš život jakoby ztratil svůj cíl, byli jsme jako vykolejený vlak. Naši nejlepší přátelé, učitelé, rádcí nenávratně zmizeli. Nemohla jsem se s tím smířit*“. Jeden občan z Dětmarovic (Vilém Dadok) vzpomíná: „*Když jsem přišel na policejní stanici, jeden z policistů se mě zeptal, jaké mám školy. Když jsem odpověděl, že české, dostal jsem pěstí do tváře.... Před odchodem ze stanice jsem byl donucen podepsat dekret o vysídlení s tím, že se do Polska už nikdy nemohu vrátit*“. Velmi těžká situace nastávala ve smíšených polsko-českých manželstvích, jak dokládají vzpomínky 12-leté dívky (Olga Malyszová), bydlící na české straně Těšínska: „*Můj otčím byl Polák. Okna nám rozbíjeli každý večer a nadávali nám - 'vy polské svině, vypadněte odtud'. Nadávaly mi i moje kamarádky a já jsem nechápala proč... Moje matka zařídila výměnu domu v polské části. Ale i zde jsme nebyli dobře přijímáni, protože jsme mluvili česky... Znova jsme prožívali rozbíjení oken a nadávky...*“

Prvního září 1939 polský zábor, čili Záolší, začali obsazovat Němci. Ti byli vítáni místními Němci a také mnohými Šlonzáky. Je pravdou, že mnozí Šlonzáci si mysleli, že se vrátilo „staré dobré“ Rakousko. Samotný Koždoň nebyl však ani přívržencem hitlerovského teroru, ani antisemitou. Těšínsko jako okres Těšín bylo připojeno ke III. Říši. Západní, česká část Těšínska se již půl roku předtím ocitla v Protektorátu Čechy a Morava, kde byl život mnohem snesitelnější. Nejhůře na tom byli samozřejmě Židé, pak Poláci. Ti byli zbaveni majetku, odváděli přídatnou daň 15% z příjmu, bylo pro ně zostřeno trestní právo a byli kráceni na sociálních přídělích. Němci také využili skutečnosti, že mnoho místních lidí, ať byli jakékoli národnosti, se pořád považovalo za Slezany nebo Šlonzáky. Navázali tak vlastně na dosud živý Koždoňův program a při sčítání lidu v prosinci 1939 zavedli kategorii „šlonzácké“ národnosti. K ní se přihlásilo až 45% obyvatel okresu Těšín (Poláků bylo 23%, Čechů 16% a Němců 15%). Nacisty nepříjemně překvapil fakt, že se k Němcům přihlásilo nejméně lidí. Proto všechny „Šlonzáky“ (45% - celkem 126 tis.) prohlásili za obyvatele německého původu a nutili je k zápisu do tzv. Volkslisty. Volkslista znamenala vlastně podmíněčné priznání německého

říšského občanství. Pokud někdo ze „Šlonzáků“ nechtěl Volkslistu podepsat – bylo mu vyhrožováno vyhozením z práce, vysídlením na nucené práce, v krajním případě posláním do koncentračního tábora. Mnoho z těchto vyhrůzek bylo také splněno. Proto většina Šlonzáků nakonec podlehla a Volkslistu z existenčních důvodů nakonec podepsala. Toto podepsání Volkslisty se nakonec obrátilo proti nim samotným, neboť na volkslistáře se vztahovala německá branná povinnost. A tak několik tisíc zdejších mladých mužů bylo proti své vůli odvečeno do německé armády. Docházelo tak mnohdy k tragickým situacím, kdy jeden člen rodiny trpěl za svůj protiněmecký postoj v koncentračním táboře a jiný člen rodiny bojoval na frontě v uniformě německé armády. V jejich službách padlo asi 1000 zdejších lidí. Volkslista ovlivnila téměř každou rodinu žijící na Těšínsku a pro místní byla určitým traumatem ještě mnoho let po válce.

Volkslistu podepsali také někteří věřící (nebylo jich málo). Podepsali je věřící napříč celým církevním spektrem - od katolíků přes evangelíky až po zdejší letniční. Jeden pamětník připomíná, že tito letniční bratři však po válce (až na pár výjimek) činili z toho pokání, po kterém znovu došlo „k zázračnému sjednocení v bratrské lásce“. Také i tento citát dosvědčuje, že Volkslista byla určitým traumatem také i zdejších křesťanů.

Ke konci ledna 1945 se fronta začala blížit k Těšínsku. Lidé se začali bát. Jan Bubik (otec emeritního biskupa AC) svěřoval Bohu své obavy o rodinu. V noci však dostal od Boha ujištění, že ten frontu na Těšínsko nepustí, protože tady je jeho lid. Na konci války navštívil jednoho bratra hodináře vysoký ruský důstojník. Chtěl u něho opravit hodinky a chtěl se také dozvědět něco o zdejších lidech na Těšínsku. Hodinář se zeptal, proč to chce vědět. Ten mu vyprávěl, že velel jednotce, která měla Těšínsko osvobodit. Když byl se svou jednotkou u Skoczova uviděl na nebi velkého, hrozivého anděla s roztaženými křídly. I když je ateista, zalekl se a vzdal se velení. Svému nástupci však svůj zážitek vyprávěl. Ten se také zalekl, byl však obratnější a s jednotkou Těšín obešel.

Také třinecké železářny se Spojenci chystali bombardovat. Den před akcí shodili na železářny letáky. V nich žádali, aby lidé nešli zítra do práce, protože továrna bude bombardována. Němci však hned vydali prohlášení, že kdo se do práce nedostaví, bude bez soudu popraven. Bratr Konderla, který v železárnách pracoval, bojoval na modlitbách téměř celou noc. Dostal však od Boha ujištění, že na továrnu nespadne ani jediná bomba. Další den v železárnách kolem 11. hod. zazněly sirény. Všichni, včetně Němců, začali utíkat. Jen Konderla zůstal na svém místě. Železářny skutečně nebyly zasaženy žádnou bombou. Letadla přeletěla přes železářny a bombardovala úplně jiný cíl. Po válce se na Těšínsku zotavoval jeden z pilotů, který se zúčastnil tohoto bombardování. Řekl, že piloti si mysleli, že Třinec skutečně bombami zasáhli. Teprve na základně se dozvěděli, že došlo k „omylu“. Tento pilot měl také prohlásit, že železářny měli Spojenci bombardovat třikrát, ale pokaždé je nemohli najít.

Po válce byla i na Těšínsku otázka Němců vyřešena jejich odsunem (do konce září 1946 bylo odsunuto celkem 4346 osob). Je třeba podotknout, že na české straně se objevovaly hlasy, aby bylo odsunuto i polské obyvatelstvo. Mezi Československem a Polskem znovu vypukl spor o Těšínsko. Jednu chvíli to dokonce vypadalo na ozbrojený konflikt. Tehdy ale zakročil Stalin, který chtěl docílit jednotného postupu svých nových spojenců. Na jeho nátlak byla v roce 1947 uzavřena polsko-československá smlouva, na jejímž základě se hranice vrátily do doby před Mnichovem (dnešní stav- mapa). Poláci dostali také právo rozvíjet svou menšinu v oblasti kultury a školství. Poláci se tedy ocitli před několika možnostmi: 1) odejít do Polska (takových bylo několik set) 2) zůstat na Těšínsku a pokusit se obnovit život polské společnosti tak, jak zde fungoval před válkou (tak se zachovala většina) 3) „nekomplikovat“ si dále život a přihlásit se k české národnosti (některé odhady hovoří o 20 tisících. osob, které toto nakonec uskutečnily).

Použitá literatura:

- 1) Nástin dějin Těšínska (sborník různých autorů). Ostrava-Praha 1992
- 2) Wiechowski Jerzy: Spór o Zaolzie. Warszawa 1990
- 3) Makowski Mariusz: Góra zamkowa w Cieszynie. Cieszyn 1999
- 4) Kadłubiec Karol Daniel: Uwarunkowania cieszyńskiej kultury ludowej. Czeski Cieszyn 1987
- 5) Okupacja hitlerowska na Śląsku Cieszyńskim (sborník). Czeski Cieszyn 1993
- 6) Zahradnik Stanislaw, Ryczkowski Marek: Korzenie Zaolzia. Warszawa – Praga - Trzyniec 1992
- 7) Długajczyk Edward: Tajny front na granicy cieszyńskiej. Wywiad i dywersja w latach 1919-1939. Katowice 1993
- 8) Golec Józef: Cieszyński słownik gwarowy. Cieszyn 1994
- 9) Buzek Andrzej: Z ziemi Piastowskiej. Wspomnienia. Warszawa 1993
- 10) Zaolzie. Polsko-cieszyński spór o Śląsk Cieszyński. Warszawa 2008
- 11) Gawrecki Dan: Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938. Český Těšín 1999
- 12) Žáček Rudolf: Těšínsko v československo-polských vztazích v letech 1939-1945. Český Těšín 2000
- 13) Minulost a současnost národnostních menšin na Těšínsku. Sborník referátů. Český Těšín 2001
- 14) Polská národnostní menšina v Československu 1945-1954. Sborník autorů. Praha 2001
- 15) Zeman Zbyněk: Edvard Beneš. Politický životopis. Praha 2002
- 16) Chocholatý Gröger Franz: Šlonzáci a Volksliste. Pardubice 2005 (www.go-east-mission.de)
- 17) Karczmarczyk Stanislaw: Probuzenecká hnutí na Těšínském Slezsku. Bratislava 1959
- 18) Historie letničního hnutí. I. Autentické dokumenty (redakce: R. Bubik). Křesťanský život 2005
- 19) Bubik Rudolf: Historie letničního hnutí II. Co jsem slyšel. Křesťanský život 2005
- 20) Pasek Zbigniew: Związek stanowczych chrześcijan. Kraków 1993
- 21) Beling Alina: Historia ruchu zielonoświątkowego w Polsce. Gdańsk 1999
- 22) Dzieje kościoła ewangelickiego w księstwie cieszyńskim. Cieszyn 1909
- 23) Stanislaw Kaczmarczyk a kol.: Křesťanské společenství na Těšínsku. Český Těšín 2005
- 24) Szymeczek Józef: Za Słowem idź (Historia jednego prorocтва). Zwrot 2004.

www odkazy:

- 1) http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Rakousko-Uhersko_1910.PNG
mapa Rakouska-Uherska (č. 11 – Slezsko, č. 6 – Halič)
- 2) http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Zaolzie_mapa.jpg
Mapa české části Těšínského Slezska a Záolší (Zaolzie)
- 3) http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Duchy_of_Silesia_1912.jpg
mapa národností ve Slezsku (i Těšínském)
- 4) http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Anticzech_agitation.jpg
protičeská polská agitace v době tzv. plebiscitního období
- 5) http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Antipolish_agitation_aimed_at_Teschen_Silesians.jpg
protipolská česká agitace v době tzv. plebiscitního období, zaměřená na Šlonzáky
- 6) http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Nasz_Kocur_Numer_wielkanocny_1920.jpg
protipolská šlonzácká agitace v humoristickém listu „Nasz Kocur“, vydávaném J. Koždoněm
- 7) http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Decree_on_Official_Language_on_Annexed_Territory.jpg
nařízení o výlučném užívání polštiny na anektovaném území v roce 1938

Předneseno 21. února 2009 v Českém Těšíně v rámci setkání ZBOŘIT HRADBY MLČENÍ